

Άτομα & ομάδες

Από την ομαδική επιρροή
στην ομαδική ψυχοθεραπεία

Notes:

Αποστόλης Αγγελόπουλος

angelopoulos.a@gmail.com
www.apostolisangelopoulos.gr

Notes:

Κύρια θέματα

- Πλήθη και ομάδες
- Ομάδα, παραγωγικότητα, οικονομία
- Ο φόβος απώλειας της ατομικότητας
- Ομαδική επιρροή: Μια ιστορία των φόβων για την ομαδικότητα

Notes:

Κύρια θέματα

- Η ηγεσία ως προϋπόθεση της ατομικότητας: υπακοή στην αυθεντία
- Ελευθερία και αυτό-προσδιορισμός
- Οι ψυχοθεραπευτικές ομάδες
- Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Notes:

Πλήθη και ομάδες

- Κατά τον 19ο αιώνα και μέχρι τις αρχές του 20ου η μελέτη των ομάδων αφορούσε πραγματικές ανθρώπινες ομάδες οι οποίες είχαν ως κύριο χαρακτηριστικό τους τη μαζικότητα (Ψυχολογία των μαζών)
- Οι πρώτοι μελετητές (Lebon, Tarde, Sighele, McDougal, Freud κ.α) περιέγραψαν τις ομάδες ως φυσικά φαινόμενα
- Κύρια χαρακτηριστικά τους η καταστροφικότητα και η "εξαφάνιση της προσωπικότητας"

Notes:

Πλήθη και ομάδες

Κοινά χαρακτηριστικά:

- ✓ Οι ομάδες (μάζες, πλήθη κ.α.) είναι καταστροφικές
- ✓ Οι ομάδες αποτελούν οργανισμούς με δικά τους κίνητρα και σκέψη ανεξάρτητα με τα χαρακτηριστικά των ατόμων που τις απαρτίζουν
- ✓ Τα άτομα μέσα στην ομάδα χάνουν την κριτική τους ικανότητα (μετατρέπονται σε αγρίους ή αγέλες ζώων)
- ✓ Η ύπαρξη ισχυρού αυταρχικού ηγέτη είναι απαραίτητη
- ✓ Η κριτική ικανότητα καλλιεργείται μόνο ατομικά

Notes:

Πλήθη και ομάδες

Οι πρώτοι που χρησιμοποίησαν τις ομάδες για εκπαιδευτικές, ψυχοκοινωνικές δραστηριότητες και κοινωνική εργασία μιλούσαν για ομάδες αρκετών δεκάδων μελών (20 - 25 και άνω)

Οι πρώτες έρευνες για την επίδραση των ομάδων στην εργασία έγιναν σε αληθινές συνθήκες εργοστασίου

Notes:

Ομάδα, παραγωγικότητα, οικονομία

Παρατηρείται το φαινόμενο της "κοινωνικής διευκόλυνσης" και αργότερα το φαινόμενο της "κοινωνικής αναστολής"

Κοινωνική διευκόλυνση: μια απλή εργασία ολοκληρώνεται πιο γρήγορα επειδή η παρουσία και μόνο των άλλων αυξάνει το κίνητρο της επίτευξης

Κοινωνική αναστολή: η μη επίτευξη μιας εργασίας λόγω παρουσίας άλλων προσώπων (άγχος, ανταγωνισμός, αποπροσανατολισμός)

Notes:

Ομάδα, παραγωγικότητα, οικονομία

Παρατηρείται η αλληλεπίδραση των ομάδων με το περιβάλλον τους στο εργοστάσιο Hawthorn

Όταν χρησιμοποιούνται εξωτερικοί παρατηρητές μειώνεται η παραγωγικότητα της εργασίας ανεξάρτητα από την οργάνωση και την καλή λειτουργία μιας ομάδας

Notes:

Ομάδα, παραγωγικότητα, οικονομία

Η χρήση των ομάδων στην παραγωγή και τις υπηρεσίες μειώνει το κόστος οποιασδήποτε δραστηριότητας

Αυτό αποτέλεσε και μια αρχή για τη διοίκηση και την εξυπηρέτηση των αναγκών όλων των σύγχρονων μαζικών κοινωνιών

Αυτό δημιουργεί και την ανάγκη να ανακαλύψουμε τρόπους για τη δημιουργική αξιοποίηση των ομάδων

Notes:

Ο φόβος απώλειας της ατομικότητας

Η μελέτη των μικρών ομάδων προέκυψε ως μεθοδολογικό πρόβλημα:

Πως είναι δυνατή η χρησιμοποίηση των ομάδων χωρίς να χάνονται τα χαρακτηριστικά των ατόμων και ιδιαίτερα ο αυτό-έλεγχός τους;

Notes:

Ο φόβος απώλειας της ατομικότητας

Η μελέτη των μικρών ομάδων προέκυψε ως μεθοδολογικό πρόβλημα:

- Δεν υπάρχουν αντικείμενα μελέτης τα οποία να μην μπορούν να εκφραστούν με όρους ατομικής συμπεριφοράς
- Για να μελετηθεί η ατομική συμπεριφορά στην ομάδα πρέπει να περιοριστεί ο αριθμός των παραγόντων που την επηρεάζουν

Notes:

Ο φόβος απώλειας της ατομικότητας

Το άτομο μέσα στην ομάδα συμπεριφέρεται όπως θα συμπεριφερόταν μόνο του, αλλά πιο υπερβολικά (F. Allport, 1928)

Ο υπερ-ατομισμός ήταν προϊόν της εποχής του group mind (F. Allport, 1962)

Notes:

Ομαδική επιρροή: Μια ιστορία των φόβων για την ομαδικότητα

Γενεές ολόκληρες ασχολήθηκαν με τα παραπάνω θέματα μελετώντας αυτό που ονομάστηκε επιρροή (κοινωνική ή ομαδική)

Στόχος ήταν η καταγραφή φαινομένων κατά τα οποία το άτομο χάνει τις ιδιαίτερες ικανότητες ή συμπεριφορές του ως μέλος κάποιας ομάδας

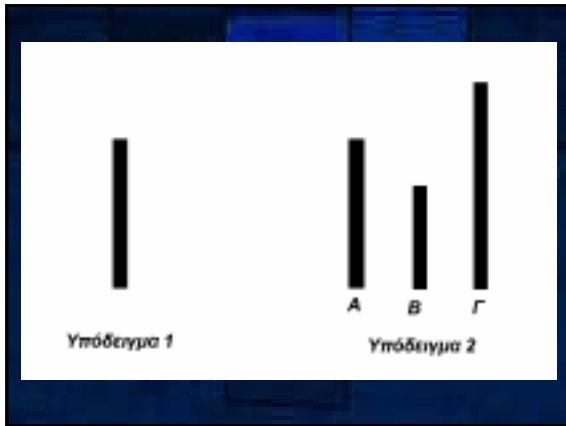
Notes:

Ομαδική επιρροή: Μια ιστορία των φόβων για την ομαδικότητα

Ο S. Ash και τα πειράματα της υπακοής:

1. Παρουσιάζει σε διάφορους ανθρώπους γραμμές διαφορετικού μήκους
2. Ζητά να τις συγκρίνουν με την "γραμμή αναφοράς"
3. Οι πειραματικοί συνεργοί κάνουν κατάφωρα λάθος εκτίμηση
4. Το υποκείμενο της έρευνας επιλέγει τη λάθος γραμμή

Notes:

Notes:

Ομαδική επιρροή: Μια ιστορία των φόβων για την ομαδικότητα

Ο S. Ash και τα πειράματα της υπακοής:

- 4. Το υποκείμενο της έρευνας επιλέγει τη λάθος γραμμή
- 5. Όταν οι συνεργοί επιλέγουν B μόνο το 29% των συμμετεχόντων επιλέγει A

Notes:

Ομαδική επιρροή: Μια ιστορία των φόβων για την ομαδικότητα

Ο I. Janis και το group think:

- 1. Η τάση για ομοιομορφία στην ομάδα που συμμετέχει ενεργά και με μεγάλη δέσμευση μειώνει την ρεαλιστική ικανότητα εκτίμησης
- 2. Η ομοιογένεια των μελών, ο κατευθυντικός ηγέτης και η έλλειψη διαδικασιών λήψης αποφάσεων οδηγεί σε λάθος εκτιμήσεις
- 3. Τα μέλη μιας τέτοιας ομάδας υπερβάλλουν για τις γνωστικές τους ικανότητες, αλλά και την ηθική τους

Notes:

Η ηγεσία ως προϋπόθεση της ατομικότητας: υπακοή στην αυθεντία

Η ηγεσία ανέκαθεν θεωρήθηκε το αντίδοτο στην αναποτελεσματικότητα και την έλλειψη αρχών

Οι ηγέτες λατρεύτηκαν και μισήθηκαν ανέκαθεν, αφού ταυτίστηκαν με τη δύναμη, τη βούληση και τη γνώση

Στις πιο σύνθετες κοινωνίες οι ηγέτες αναμένεται να γίνονται πιο σημαντικοί ως πρόσωπα αναφοράς για ταύτιση των προσώπων στην καθημερινότητά τους

Η ηγεσία θεωρήθηκε ως πρότυπο ατομικότητας

Notes:

Η ηγεσία ως προϋπόθεση της ατομικότητας: υπακοή στην αυθεντία

Ο S. Milgram και η υπακοή στην αυθεντία:

1. Τα υποκείμενα θεωρούσαν ότι συμμετείχαν σε πείραμα για το ρόλο της τιμωρίας στη μάθηση
2. Οι συνεργοί ήταν ένας ηθοποιός που υποδυόταν τον μαθητή και ένας καθηγητής που έδινε οδηγίες στο υποκείμενο

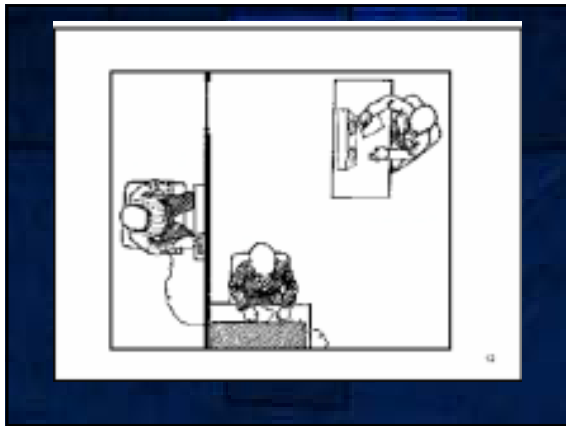
Notes:

Η ηγεσία ως προϋπόθεση της ατομικότητας: υπακοή στην αυθεντία

Ο S. Milgram και η υπακοή στην αυθεντία:

3. Σε κάθε λάθος απάντηση το υποκείμενο έπρεπε να χτυπήσει με ηλεκτρικό ρεύμα τον μαθητή
4. Στην πρώτη έρευνα 65% των υποκειμένων χτύπησαν με ηλεκτρικό ρεύμα 450 volt έναν άνθρωπο επειδή τους το είπε ένας καθηγητής

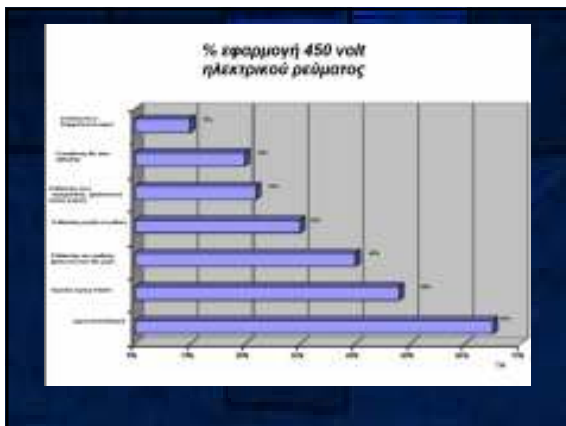
Notes:

Notes:

Notes:

Notes:

Η ηγεσία ως προϋπόθεση της ατομικότητας: υπακοή στην αυθεντία

Ο S. Milgram και η υπακοή στην αυθεντία:

5. Η ιδεολογική αξία που έχει η οδηγία που δίνεται από ένα πρόσωπο κύρους έρχεται σε αντίφαση με την πεποίθηση ότι οι ομάδες με ηγεσία και αξίες μπορούν να εξασφαλίσουν την ατομικότητα

Notes:

Ελευθερία και αυτό-προσδιορισμός

Στην πραγματικότητα όλες οι ομαδικές σχέσεις τείνουν να χαρακτηριστούν από ασυνείδητα φαινόμενα

Τείνουν να αναπαράγουν "τελετουργίες" μέσω των οποίων πολλές δραστηριότητες επαναλαμβάνονται κι έτσι μειώνουμε το στρες που μας προκαλεί το άγνωστο και η ανάληψη ευθύνης

Notes:

Ελευθερία και αυτό-προσδιορισμός

Τέτοια φαινόμενα είναι οι ρόλοι, η κοινωνική ταυτότητα κ.α.

Πρόκειται για ομαδικά φαινόμενα τα οποία είναι συυφασμένα με την προσωπικότητά μας και γι' αυτό προσλαμβάνονται ως ιδιαίτερα

Η προσήλωση σε αυτά τα στατικά χαρακτηριστικά είναι η φυγή μπροστά στην ελευθερία (E. Fromm)

Notes:

Notes:

Notes:

Notes:

Notes:

Οι ψυχοθεραπευτικές ομάδες

Βασικές παραδοχές

- Οι ομάδες είναι "αληθινές" (έχουν ιδιαίτερη φαινομενολογία και δυναμική)
- Οι ομαδικές διαδικασίες είναι "αληθινές" (είναι ανεξάρτητες από τις προσωπικές συμπεριφορές, συλλογική συνείδηση, κοινωνικό ασυνείδητο, μοντέλα ομαδικής σύγκλισης κ.α.)

Notes:

Οι ψυχοθεραπευτικές ομάδες

- Anziou: Για να υπάρξει μία ομάδα τόσο ως δι-υποκειμενική, όσο και ως αντικειμενική πραγματικότητα πρέπει πρώτα να υπάρξει ως συλλογική φαντασίωση η "αυταπάτη"
- Ο στόχος της ομαδικής διαδικασίας όμως δεν βρίσκεται στη διαιώνιση της, αλλά αντίθετα στη σταδιακή μετατροπή της σε αχρείαστη για το άτομο

Notes:

Οι ψυχοθεραπευτικές ομάδες

- Τα στατικά χαρακτηριστικά των ατόμων είναι πολύ λίγο σημαντικά σε σχέση με την αναζήτηση της προσωπικής ιστορίας (ως όλου και όχι μόνο του παρελθόντος ή και με την έννοια της ιστορίας ως αφήγησης) του κάθε μέλους
- Η προσωπική ιστορία δεν είναι τίποτα άλλο από την ιστορία των σχέσεών μας

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας
Καθολικότητα

Ορισμός

Αναγνώριση των κοινών προβλημάτων,
μειωμένη αίσθηση της μοναδικότητας.

Σημασία για το μέλος της ομάδας
(χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Όλοι έχουμε προβλήματα.

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας
Ελπίδα

Ορισμός

Αυξημένη αίσθηση αισιοδοξίας βλέποντας
τους άλλους να βελτιώνονται

Σημασία για το μέλος της ομάδας
(χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Αν μπορούν να αλλάξουν οι άλλοι, τότε
μπορώ κι εγώ

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας

Μάθηση μέσω νοερής συμμετοχής (συνταύτιση)

Ορισμός

Αναπτύσσονται κοινωνικές δεξιότητες βλέποντας τους άλλους

Σημασία για το μέλος της ομάδας (χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Βλέποντας τους άλλους να μιλούν για τα προβλήματά τους πήρα κουράγιο να μιλήσω κι εγώ

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας

Διαπροσωπική μάθηση

Ορισμός

Αναπτύσσονται κοινωνικές δεξιότητες αλληλεπιδρώντας με τους άλλους

Σημασία για το μέλος της ομάδας (χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Μαθαίνω να τα πηγαίνω καλά με τους άλλους

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας

Καθοδήγηση

Ορισμός

Αποδοχή συμβουλών και προτάσεων από τα μέλη της ομάδας

Σημασία για το μέλος της ομάδας (χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Τα μέλη της ομάδας μου δίνουν καλές συμβουλές

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας
Συνοχή

Ορισμός

Η αίσθηση αποδοχής από τους άλλους

Σημασία για το μέλος της ομάδας
(χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Η ομάδα με δέχεται και με καταλαβαίνει

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας
Αυτο-αποκάλυψη

Ορισμός

Αποκάλυψη προσωπικών πληροφοριών
 στους άλλους

Σημασία για το μέλος της ομάδας
(χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Νιώθω καλύτερα όταν μοιράζομαι πράγματα

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας
Κάθαρση

Ορισμός

Απελευθέρωση συναισθημάτων που ζητούν
διέξοδο

Σημασία για το μέλος της ομάδας
(χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Νιώθω καλά να βγάζω πράγματα που με
βαραινουν από μέσα μου

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας
Αλtruισμός

Ορισμός

Αυξημένη αίσθηση ικανότητας από την βοήθεια στους άλλους

Σημασία για το μέλος της ομάδας (χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Το να βοηθώ άλλους μου έδωσε περισσότερο αυτοσεβασμό

Notes:

Θεραπευτικοί παράγοντες στις ομάδες

Παράγοντας
Αυτογνωσία

Ορισμός

Αποκτιέται μια βαθύτερη κατανόηση του εαυτού

Σημασία για το μέλος της ομάδας (χαρακτηριστικές εκφράσεις)

Έμαθα πολλά για τον εαυτό μου

Notes:

Notes:
